RUSKI INWALID

N°. 104.

NIEDZIELA 6. *Maia* 1817.

CZYLI

WIADOMOŚĆI WOJENNE.

Zawarcie. Wiadomości kraiowe: Królewstwo Polskie. — Wiadomości zagraniczne: Niemcy Niderlandy. Francyia. Angliia. — Wiadomości uczone: Rękopism z wyspy S. Heleny

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

KRÓLEWSTWO POLSKIE.

Z Warszawy.

Na publiczném posiedzeniu Towarzystwa Dobroczynności w dniu 20 b. m. JPan Michał *Bergonzoni*, Doktor Medycyny i Chirurgii, Prezes Wydziału Lekarskiego w témże Towarzystwie, zdał sprawę z czynności tegoż wydziału w roku 1816, z którey głównieysze szczegoły przytoczemy:

Oto słowa iego: «Na pochwałę zacnych członków Lekarskiego Wydziału, powiedzieć wypada, iż skoro są wezwani, nie omieszkuią odwiedzać biednych potrzebuiących ratunku w zdrowiu, i udzielać im wszelkiego rodzaiu pomocy, podług żądania Towarzystwa. — Chirurgowie składaiący zgromadzenie Warszawskie nie omieszkuią nam bydź pomocnemi, i koleyno nam towarzyszą i w posiedzeniach, i w domach, gdzie biednych chorych ratować potrzeba: a gorliwi Aptekarze spuszczaiąc lekarstwa za tańszą cenę, niektórzy w części, a inni w całości czynią z nich ofiarę dla cierpiącey ludzkości.»

Posiedzenia nasze dwa razy w tygodniu odbywane, przyymuią z miasta tych, którym nędza i choroby dokuczaią, i skuteczne im rady daią. Przyiemną dla nas iest rzeczą donieść, iż przez przeciąg roku przeszłego Towarzystwo nasze ratowało zdro we osób 671; częścią w własnych ich mieszka niach, częścią w Instytucie Towarzystwa, i w *Woli-Grzybowskiey*, a szczupłą część był przy muszony Wydział odesłać do szpitalów Siostr Mi łosierdzia. I w samey rzeczy, kogoż mamy we zwać do wspólney pomocy, ieżeli nie te instytut dla ulgi których Towarzystwo nasze, a szczególnie ta szlachetna, szanowna, i czuła płeć, wzór pr wdziwey dobroczynności, są tak czynnemi i gorl wemi?»

«W roku przeszłym Towarzystwo Dobroczy ności ratowało chorych więcey niż w poprzedzai cym 229. Wydatek na lekarstwa był większy n w tamtym roku; gdyż summa ogólna wartości uż tych podług taxy urzędowey wyniosła złot. Pols 4,066 gr. $2\frac{1}{2}$, z których przez chwalebną szczodr bliwość PP. Aptekarzów zapłacono istotnie zł. P 1,882 gr. $7\frac{1}{2}$, to iest, iż oprócz 30 od 100 odstąpi nych, niektórzy z pomiędzy nich wcale nie żąda zapłaty, a niektórzy część odstąpili, tak, iż i ofiary uczyniły złot. 965 gr. $10\frac{1}{2}$.»

«Oprócz środków farmaceutycznych potrzel wali niektórzy dla poratowania zdrowia w ka ctwach, okropnemi skutkami grożących, chir gicznych narzędzi, które kosztem Towarzyst

1817. 104

dostarczane były, co także uczyniło nie mały wydatek, choć baczne oko Wydziału naszego szczególniey w to wglądało.»

«Zgromadza się Wydział dwa razy w tygodniu, a członki iego koleyno wybrani, zbieraią się i radzą względem różnych wypadków zdarzaiących się w zdrowiu biednych, maiących przytulenie w domu roboczym, lub z miasta przychodzących. Widziemy z zbudowaniem mężów, którzy choć zatrudnieni lekarską praktyką, przybywaią iednak z naywiększą ochotą na posiedzenie nasze dla dania ratunku biednym cierpiącym, iako to: PP. *Arnold*, *Hirschfeld*, *Künzell*, *Kulpiński*, *Mile*, *Wolff* August, *Rudnicki*, *Wilaczek*, *Wolff* Józef, i inni, których lista iest w roczniku wyrażona.»

«Na osobliwszą wzmiankę zasługuie Sekretarz Wydziału JP. *Woyde*, który łącząc do nauki i zręczności rzadką gorliwość, nie tylko podiął się utrzymywać nasz protokoł, lecz i leczeniu choroby oczu szczególnie się poświęcił, a w roku przeszłym to przez wewnętrzne środki, to przez zręczne działania chirurgiczne, 19 osób biednych przyprowadził do zupełnego zdrowia. Odwiedza on także często dom w *Grzybowskiey Woli*, w którym Towarzystwo zgromadziło tych wszystkich, którzy zupełnie wszelką moc stracili do iakieykolwiek roboty, a którzy często dręczeni bolami, potrzebuią środków, aby w cierpieniach ulgi przynaymniey doznali.»

«Na mogące się zdarzyć okoliczności, w których dla biednych działania Chirurgiczne potrzebne bydź mogą, JP. Dok. *Mile* przybyły niedawno z dłuższey i uczoney podróży, nie będąc nawet wezwany, ofiarował gorliwie swóy talent i zręczność, co z wdzięcznością Tow. Dobrocz. przyięło.»

«Choć Towarzystwo nie ma mieysca zdatnego do dawania osobnego ratunku i przytulenia biednym niewiastom zabieraiącym się do połogu, ma atoli w swoiém gronie takich członków, którzy dobrowolnie się ofiarowali dawać pomoc w podobnych wypadkach, a temi są: PP. *Fiiałkowski* i *Weiss*, a teraz niedawno przybyły z obcych kraiów JP. *Czysiński*, który chętnie chce poświęcić zdatność swoię w takowych okolicznościach na każde zawołanie.»

«O wy, którzy idąc za waszém powołaniem, wystawiacie się na tysiączne nieprzyiemności i niebezpieczeństwa, którzy obraliście stan szanowny i słusznie wielbiony ratowania bliźniego zapadłego na zdrowiu, ieżeli miłość ku niemu iest iednym przewodnikiem postępowania waszego, ieżeli trudności i natręctwo nie zachwieią stałości waszey w przedsięwzięciach tak chwalebnych, odważam się was zapewnić, iż serca wasze będą obficie nasycone prawdziwą roskoszą, która z żadną pochodzącą z zmysłów lub namiętności porównana bydź nie może! M. B. P. W. L. T. D.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Niemcy.

Z Wiednia, 23. *Kwietnia*.

Już od dni kilku czas tak iest przykry i zimny u nas, iakiego nikt pamiętać w tey porze niemoże. Przez kilka nocy z rzędu były straszne mrozy. We dnie zaś descz i śnieg padaią na przemian.

— Powiadaią, że Cesarz w Czerwcu albo w Lipcu zwiedzi południowe prowincyie swoiego państwa, przepędzi miesiąc cały w Gallicyi, powracaiąc będzie w Tranzylwanii i Węgrzech.

— W gazetach Berlińskich i Hamburskich umieszczone iest pismo z *Lientz*, zawieraiące szczegóły o sekciarzach którzy się ziawili w *Hausrouckfiertel*, i dokazuią wielkich niegodziwości. Przed kilku laty za rządów ieszcze Bawarskich znaydywał się tam xiądz nieiakiś nazwiskiem *Pöschl*, użyty był do przygotowania na śmierć nieszczęśliwego xięgarza *Palma* z Erlangen. Od tego czasu często się począł zamyślać, a czasem zdawał się bydź pomieszanym. Zaczął upominać i zachęcać wszystkich do pokuty; a całą swoią naukę opierał na textach Pisma Świętego, które poymował, przytaczał, i wykładał zupełnie nowym, sobie właściwym sposobem. Kilka kobiet oddanych zabobonom i przesądom, poczęły prorokować. Członkowie towarzystwa, ziadłszy swe trzody, udali się do lasu w celu poświęcenia się, *duchownemu życiu*. Na wielkim tygodniu postu do tego stopnia powiększyli modlitwy swoie i umartwienia, iż przedsięwzięli poświęcić ogu co mieli naymilszego. W skutek takowych przedsięwzięć zamordowali kilkoro dzieci, a dziewczynę iedną *ukrzyżowali*, która się dobrowolnie zgodziła nato. Trzeba było nakoniec przekroćić taką niegodziwość. Użyto w tym celu dosyć znacznego oddziału iazdy, która schwytawszy bez żadnego oporu ze sto wieśniaków dowiedziała się, iż całe towarzystwo tey sekty niemiało w sobie nad kilka set osób. Znaleziono u iednego z schwytanych niewielką książkę, pod tytułem *Nowa Wiara*. Na wstępie było wyobrażenie serca, napełnione Diabłami i straszydłami. Nieszczęśliwi czyli raczey dziwaczni ci ludzie rozumiali, iż każdy z nich ma takie serce,

aprzeto ieden drugiego gnietli nogami, *Chcąc rozbić tak złe serce!* Zamiarem ich było przenieść się nayprzód do Krymu, a po tem do Palestyny, i tam nawracać żydów na wiarę swoią. *Pöschl* iest teraz przywieziony do Wiednia, nieosadzono go w więzieniu, ale się tylko znayduie pod okiem policyi. Ustawicznie mówi o obiawieniach, wewnętrznych pobudkach i t. p. Słowem okazuie znaki religiyney waryiacyi.

Z Sztutgardu, 24. Kwietnia.

Królewstwo Ichmość maią zamiar odwiedzenia Kompieli Badeńskich wciągu nadchodzącego lata.

— Cena produktów zawsze się powiększa. Bochenek chleba 6 funtowy kosztuie 54 graycary.

— Zrobiono wszelkie przygotowania do nayprędszego przeniesienia Uniwersytetu Katolickiego z *Ellwangen* do *Tubin*, a katedry Biskupiey do *Rottenburga*.

N i d e r l a n d y.

Z Bruxelli, 27. Kwietnia.

Król powrócił dnia wczorayszego s podróży swoiey, odbytey w Hollandyi północney, i tegoż dnia był w kościele.

— Według ostatnich doniesień z Hiszpanii liczba osób aresztowanych s przyczyny należenia do spisku Barcellońskiego nierównie iest znacznieysza, nadwyrażoną w gazetach Madryckich (które utrzymuią, że dowodca spisku Lassi, schwytany iest z 16 uczęstnikami.) W Walencyi także aresztowano kilka osób. Powstańcy Barcellońscy mieli zamiar wykonać swoie przedsięwzięcie w wielki piątek. Nayprzód mieli aresztować Jenerał-Gubernatora, ogłosić Jenerała Lassi iego następcą, wywrócić wszelkie iuryzdykcyie i wydać proklamacyią do narodu. Jenerał *Millem* główny dowodca spiskowych po *Lassi*, Ukrywa się teraz w górach. Powiadaią, iż tak nazwani *wolno-myślący* będąc zawiezionemi na niewielką wyspę Formantere, znalezli sposob znoszenia się z stronnikami swoiemi w Katalonii i Walencyi.

F r a n c y i a.

S Paryża, 24. Kwietnia.

W iedney z gazet naszych pomieszczona iest następuiąca wiadomość:

«Piszą z Baiony 17 Marca, iż wszystkie pisma przychodzące tam z Hiszpanii omaczane są w Occie. Choroby zarazliwe daiące się od nieiakiego czasu spostrzegać w niektórych prowincyiach tego Królewstwa, dały powód do ostróżności takowych. Mowią, iż mieszkańcy Extremadury wielkie ponieśli szkody przez upadek bydła.

Na wyspie Korsyce od miesiąca Grudnia ani iedna kropla dżdzu niespadła.

A n g l i a.

Z Londynu, 26. Kwietnia.

Ostatnie nowiny z wyspy St. Heleny donoszą, że Bonaparte chciał uciec stamtąd *w paku z meblami*; wcześnie iednakże odkryto zamiar iego, i od tego czasu podwoiono straż. Trzey żołnierze 53°. pułku którzy się znaydowali na warcie u niego tey nocy kiedy odkryto spisek, natychmiast wysłani zostali do Anglii. Bonaparte zawsze iest zamyślony, pokazuie szczególną stałość co do ubioru, dotąd albowiem nosi swóy frak zielony i stosowany kapelusz.

— Lord *Exmouth* powrócił do Londynu. Miał on ważną rozmowę w Paryżu z *Sidney Smith* i innemi przyiaciółmi ludzkości, łączącemi się przeciwko Barbaryyczyków.

— W Gibraltarze na brzegach Afrykańskich straszna panuie susza. Dey Algierski i Rządca miasta Oran szli boso i z odkrytami głowami za processyią, urządzoną dla uproszenia deszcu. W Synagogach żydowskich w tym że celu odprawowane były modlitwy.

WIADOMOSCI UCZONE.

Rękopism z wyspy S. Heleny.

(Dalszy ciąg.)

«Na odgłos przybycia moiego Austryiacy udali się ku Alexandryi. Zgromadzeni w tem mieyscu, w momęcie kiedym się ukazał pod murami, rozwinęli przed *Bermida* swe kolumny. Kazałem na nie uderzyć. Jch artyleryia silnieyszą była od moiey. Osłabiła batalíony nasze ieszcze niewprawne. Ustąpili placu. Cała liniia była tylko podtrzymywaną przez dwa batalíony gwardyi, i 45. Ale ia czekałem korpusów nadchodzących. Dywizyia Jenerał *Dessaix* nadeszła; i cała liniia znowu powróciła do porządku. *Dessaix* ustawia kolumnę swoią do nacierania i zaymuie wioskę Marengo, gdzie był punkt główny sił nieprzyiacielskich. Ten wielki Jenerał zapewnił zwycięstwo i w tymże momęcie utracił zycie.»

— Autor w tem mieyscu bardzo się rozszerza w opowiadaniu iaką koleią przechodziły rządy aż do podniesienia trybunału.

«Rewolucyia miała nieprzyiaciół aż nadto zawziętych wewnątrz i zewnątrz, ktorzy przymusili do chwycenia się rządu Dyrektoryialnego, tak się dzieie s każdą rzeczą pospolitą w niebespiecznych mometach. Zwierzchności przeważaiące dobre są tylko w czasie pokoiu. Moia przeciwnie potrzeba

było zabespieczać, za każdem niebespiecznem wydarzeniem, aby uchronić od upadku.»

«Możebym nierównie lepiey postąpił zyskuiąc otwarcie tę dyktaturę, do którey żem wzdychał, kazdy mnie posądzał. Każdyby wtenczas sądził według upodobania o tem, co nazywano *moią Ambicyią*: to, iak rozumiem, znaczyłoby coś więcey; gdyż widma są zawsze ogromnieysze zdaleka. Dyktatura tyleby przyniosła, iż nieprzewidywanoby przyszłości, wszystkie mniemania zostałyby w iednostayności, i zniszczyłyby pokusze nia się nieprzyiacioł, ukazuiąc przedsięwzięcie Francyi.»

«Mało ludzi dokazało tyle, ile ia wtenczas w tak krotkim przeciągu czasu. Historyia zaświadczy kiedyś co była Francyia, za moim do niey przybyciem, a co znaczyła wtenczas, kiedy przepisywała prawa Europie.»

«Niemiałem potrzeby użycia samowładney woli do dokonania prac tak ogromnych. Zapewna niebronionoby mnie oney; lecz sam tego niechciałem, *gdyż w każdem zdarzeniu pogardzałem samowładnością.*»

«Wszystkie rządy, które się ieszcze utrzymywały na mocy dawnego publicznego prawa, widziały się bydź narażonemi przez prawidła rewolucyy, ta albo musiała traktować z nieprzyiacielem albo go zgnębić, gdyby iey niechciał uznać.»

«Ta Walka ostatecznie powinna była stanowić, względem odnowienia porządku towarzyskiego w Europie. Byłem na czele wielkiey machyny maiacey zniszczyć układ, według którego swiat się obracał od upadku Rzymian. A tak opierałem się wszystkiemu co tylko pedtrzymywało ten starożytny porządek. Charakter mniey stały od mego, zostawiłby czasowi rozstrzygnienie w części tego twierdzenia.»

«Czułem słabość położenia moiego, i smieszność Konsulatu. Trzeba było ustanowić cóś mocnieyszego o coby się bespieczniey rewolucyia oprzeć mogła. Mianowano mnie konsulem dożywotnim. Było to panowanie doczesne, niedostateczne samo z siebie, gdyż miało granice zamierzone w przyszłości, a nic niepsuie ufności, iak przewidywanie odmiany. Lecz na czas w którym była ustanowioną była dosyć znaczącą.»

«W przeciągu czasu iaki był po zawieszeniu broni w Amiens, przedsięwziąłem wyprawę wcale nierostropną, co mnie sprawiedliwie wyrzucano; gdyż nic niebyła warta. Chciałem sprobować odebrać nazad St. Domingo.»

«Wyprawa zle była prowadzoną. Gdzie tylko sam niebyłem obecny, rzeczy szły naygorzey. Zreszta na iedno to wychodziło, gdyż łatwo było widzieć, iż Anglicy mieli zerwać wkrótce to doczesne przymierze, i gdybyśmy nawet i odzyskali St. Domingo zawsze byłoby to dla nich.»

— Autor opisuie tu zdarzenie 3° (Nivôse) które go uwiadomiło, iż się znaydował na gorze wybuchaiącey ognie. Mówi o swoiem położeniu krytycznem między Jakobinami i Roialistami, i tak opowiada daley:

«W ten czas właśnie zdarzył mi się ieden s tych wypadków trafu, które wywracaią naylepsze zamiary. Policyia odkryła małe knowania Roialistów, lecz całe ich ognisko było za Renem. Głowa nawet ukoronowana należała do tego. Wszystkie okoliczności tego zdarzenia, tak dziwnym sposobem zgadzały się z okolicznościami podaiącemi mnie proiekt pokuszenia się o Tron. Smierć Xięcia d'*Engien* rozstrzygała niepewność miotaiącą Francyią Ona także rozstrzygała los móy własny. Roskazałem więc aby zadaną była.»

«Człowiek wielkiego rozumu, i znaiący dobrze czynności ludzkie, powiedział o tey napaści, iż była więcey anizeli zbrodnią, iż była omyłką. Niechże się sobie to niepodoba tym Panom a ia twierdzę, iż to było zbrodnią, a nie omyłką. Znam dobrze siłę wyrazów. Całe występki tego niesczęsliwego Xiążęcia ograniczały się na błahych intrygach do których należały stare Baronowe Sztrasburgskie. Grał on swoią rolę. Czuwano nad iego intrygami; te niezagrażały ani Francyi ani memu własnemu bespieczeństwu. Zginął ofiarą polityki przez zbieg niesłychany okoliczności.»

«Rospoczęto znowu woynę z Angliią.»

«Niemogąc nic lepszego wymyśleć, wziąłem się do proiektu wyladowania. Nigdym niemyslił o wykonania iego, gdyż przekonany byłem, iż się nieuda; nieprzeto aby wylądowanie było niepodobnem, lecz że odstep był takim. Niema ani iednego Anglika któryby się niewziął do obrony honoru oyczyzny swoiey, a woysko Francuzkie na ziemi takiego narodu albo zginąć albo by się kapitulować koniecznie musiało. Mogłem taką probę zrobić w Egipcie, lecz w Londynie zanadto byłoby tey stawki.»

— W tem mieyscu Autor przystepuie do opowiadania spisku uknowanego przez *Moreau* i *Pichegru*, i po usprawiedliwieniu się z zabóystwa ostatniego, temi słowy ciągnie rzecz daley.

(*Dalszy ciąg pózniey.*)